

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Forsvars-, Samfundssikkerheds- og Beredskabsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato:
Kontor: Stats- og
Menneskeretskontoret
Sagsbeh: Jeppe Bjerring Eriksen
Sagsnr.: 2025-06717
Dok.: 3742853

UDKAST TIL TALE

Til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmål D fra Folketingets Forsvars-, Samfundssikkerheds- og Beredskabsudvalg

Samrådsspørgsmål D:

På væsentlige punkter overdrages myndighedsbeføjelser til amerikanske styrker. Det betyder, at amerikansk militærpoliti kan tilbageholde, skyde på, overvåge, aflytte, osv. danske civile statsborgere (jf. forsvarsministerens og udenrigsministerens svar på folketingsmedlemmers spørgsmål). Kan justitsministeren garantere, at lovforslaget ikke strider med det uskrevne grundlovsforbud, som de fremgik af høringen samt bl.a. Institut for Menneskerettigheders høringssvar? Vil udenrigsministeren redegøre for, hvorfor den danske aftale ikke har de samme afgrænsninger som den norske, der ville sikre, at aftalen holder sig inden for Grundloven? Vil forsvarsministeren redegøre for, hvordan det kan sikres i lovgivningen, at koordinationen med amerikanerne kommer til at overholde Grundloven og folkeretten?

Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Theresa Scavenius (UFG) og Trine Pertou Mach (EL).

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Svar:

[Indledning]

Tak for ordet og tak for spørgsmålet.

[Det uskrevne grundlovsforbud]

Samrådsspørgsmålet vedrører forholdet til det uskrevne grundlovsforbud, så jeg vil koncentrere min besvarelse om dette.

Det uskrevne grundlovsforbud er udtryk for, at danske myndigheder som udgangspunkt anses for at være enekompetente til at udøve myndighedsbeføjelser inden for dansk territorium.

Denne enekompetence udspringer både af folkeretten og dansk forfatningsret. Det uskrevne grundlovsforbud er ikke nedskrevet i grundloven, men det følger forudsætningsvist af grundlovens § 20 om overladelse af beføjelser til mellemfolkelige myndigheder.

Det uskrevne grundlovsforbud er ikke til hinder for, at et fremmed lands myndigheder efter folkeretlig aftale – det vil sige ved en traktat – om afgrænsning af de indbyrdes jurisdiktionsforhold opnår adgang på dansk territorium til at udøve visse beføjelser i forhold til fysiske og juridiske personer, som også har en særlig tilknytning til det pågældende land.

Forsvarssamarbejdsaftalen er et eksempel på en sådan jurisdiktionsaftale. Om en sådan jurisdiktionsaftale er i overensstemmelse med det uskrevne grundlovsforbud beror på den enkelte aftales formål og nærmere indhold. Herunder ses der på karakteren og omfanget af de udenlandske myndigheders beføjelser på dansk område.

[Eksempler på allerede indgåede jurisdiktionsaftaler]

Der er flere eksempler på, at et fremmed lands myndighed er blevet tillagt beføjelser på dansk territorium.

Et eksempel er det særlige myndighedssamarbejde i det danske grænseområde. Jeg kan bl.a. henvise til Schengen-reglerne, hvorefter et medlemslands politi har fået adgang til i en afstand på op til 25 km fra den dansk-tyske grænse at observere og forfølge lovovertrædere på dansk territorium.

Et andet eksempel er NATO SOFA, som regulerer retstillingen for NATO-styrker, der udsendes til et andet NATO-land.

Et tredje eksempel er forsvarsaftalekomplekset med USA om forsvaret af Grønland, hvorefter Danmark og USA fra tid til anden skal aftale, hvordan ansvaret for driften og vedligeholdelsen af forsvarsområderne på Grønland skal fordeles mellem de to landes regeringer. Påhviler driften og vedligeholdelsen USA, er den amerikanske regering bl.a. berettiget til at træffe

foranstaltninger til områdets beskyttelse og indre sikkerhed.

[Vurderingen af forsvarssamarbejdsaftalen]

For så vidt angår forsvarssamarbejdsaftalen er det navnlig aftalens artikel 6 om sikkerhed, artikel 13 om varetægt og artikel 14 om disciplinærmyndighed, der giver anledning til overvejelser om foreneligheden med det uskrevne grundlovsforbud.

Sammenfattende er det Justitsministeriets vurdering, at forsvarssamarbejdsaftalen kan gennemføres inden for rammerne af det uskrevne grundlovsforbud.

Der er i den forbindelse lagt vægt på en række forhold.

For det første vil de danske myndigheder i medfør af aftalen fortsat have det primære sikkerhedsmæssige ansvar både på og uden for de aftalte anlæg.

For det andet skal de amerikanske styrker koordinere sikkerhedsplaner og etablere samarbejdsprocedurer vedrørende sikkerhedsforanstaltninger, med de relevante myndigheder i Danmark. Sikkerhedsplanerne og samarbejdsprocedurerne omfatter amerikanernes brug, drift og forsvar af samt kontrol over de aftalte anlæg og områder.

Danske myndigheder har altså i medfør af aftalen en kontrol med, hvordan sikkerhedsplanerne udmøntes i

praksis, ligesom danske myndigheder i almindelighed vil skulle samarbejde med det amerikanske militær om konkrete sikkerhedsforanstaltninger.

For det tredje kan brugen af militærpolitienheder til at opretholde disciplin og orden blandt de amerikanske styrker uden for de aftalte militære anlæg og områder, hvor amerikanske styrker er til stede, alene ske efter gensidigt fastlagte procedurer og i koordinering med danske myndigheder. I den forbindelse vil danske myndigheder selvsagt også være opmærksomme på det uskrevne grundlovsforbud.

For det fjerde er der lagt vægt på karakteren af de beføjelser, som tillægges det amerikanske militær. Der er i den forbindelse som det helt klare udgangspunkt tale om udøvelse af visse beføjelser i forhold til personer, som har en særlig tilknytning til USA – i aftalen er der tale om medlemmer af de amerikanske styrker og pårørende.

For det femte er forsvarssamarbejdsaftalen en supplerende aftale, som skal fortolkes i overensstemmelse med lignende ordninger på forsvarsområdet. Det er navnlig NATO SOFA, der har været gældende i Danmark siden 50'erne.

Endelig fremgår det også af aftalen, at alle aktiviteter i henhold til forsvarssamarbejdsaftalen skal udføres med fuld respekt for Danmarks suverænitet, grundlov og

forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser.

I forlængelse af dette skal jeg også nævne, at magtudøvelse – herunder det, der er beskrevet i samrådsspørgsmålet – ikke vil rejse spørgsmål i forhold til det uskrevne grundlovsforbud, hvis det sker inden for rammerne af nødret og nødværge. Det gør sig gældende for amerikanske soldater og militærpoliti ligesom alle andre.

[Afslutning]

Det er altså sammenfattende vurderingen, at aftalen ikke er i strid med det uskrevne grundlovsforbud.

Tak for ordet.